

Κοργιαλένειο Ιστορικό & Λαογραφικό Μουσείο Αργοστολίου

Το έκθεμα Νοεμβρίου 2021

Προχωρώντας προς τον χειμώνα, διαλέξαμε ως έκθεμα του μήνα Νοεμβρίου τρία αντικείμενα από τις συλλογές μας, τα οποία χρησιμοποιούνταν ως θερμάστρες. Σήμερα ανήκουν στα σπάνια εκθέματα και αποτελούν μαρτυρίες για το υψηλό επίπεδο ζωής των αστών της Κεφαλονιάς.

Εικ. 1

1. Σκαλντίνο ή σκαλνταμάνο(ατομική θερμάστρα) για τα χέρια, περ. 1750, ψημένος πηλός, ύψος 28 εκ. περ., δωρεά Ελπίδας Ευαγγέλου Μπλέσσα, 1970, Α.Μ. 632.1970 (Εικ. 1)

Πρόκειται για δοχείο, με ανάγλυφη διακόσμηση και διάτρητο πώμα (σκέπασμα) για τον εξαερισμό, μέσα στο οποίο

τοποθετούσαν χόβολη από ξυλοκάρβουνα, σκεπασμένη με στάχτη. Ήταν μια ατομική θερμάστρα για τα χέρια. Κάθε μέλος εύπορης οικογένειας είχε από ένα , ενώ διέθεταν και άλλα για τους καλεσμένους τους.

Τα σκαλντίνι ήταν σε χρήση στην Ιταλία, ιδιαίτερα στα χωριά γύρω από τη Σιένα, μέχρι το 1970 περίπου. Πρώτη μνεία για σκαλντίνο στην Κεφαλονιά εντοπίζεται σε έγγραφο του νοταρίου Ληξουρίου, Zuan Rovereto, από το 1572, το οποίο περιέχεται στα έγγραφα από την Κεφαλονιά , τα οποία δημοσίευσε το 1962 ο Γεώργιος Α. Πετρόπουλος. Το αναφερόμενο σκαλντίνο ανήκε στην κοντέσσα Ιωάννα Μοροζίνη, σύζυγο του Μάρκου Αντωνίου Μπλέσσα.

Πηγή: Αρχείο Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου.

Εικ. 2

1. Σκαλντίνο (ατομική θερμάστρα) για τα πόδια, περ. 1870, μπρούντζος και ξύλο, μήκος 21,5 εκ., δωρεά Κάτες Μαράκη Φορέστη, Α.Μ. 617.1970 (Εικ. 2)

Το σκαλντίνο για τα πόδια έχει ελλειψοειδές σχήμα και φέρει δύο ξύλινα στοιχεία στο πώμα, προφανώς για να πατεί ο

χρήστης. Όπως το σκαλντίνο για τα χέρια, έτσι και το σκαλντίνο για τα πόδια ήταν για ατομική χρήση των μελών εύπορης οικογένειας και για τους καλεσμένους τους. Λειτουργούσε με τον ίδιο τρόπο, με χόβολη από ξυλοκάρβουνα σκεπασμένη με στάχτη. Το χρησιμοποιούσαν ιδιαίτερα οι γυναίκες όταν κάθονταν για αρκετή ώρα, προκειμένου να αντιμετωπίσουν την υγρασία του σπιτιού και το κρύο. Άπλωναν τη μακριά φαρδιά φούστα τους πάνω από το σκαλντίνο και ο ζεστός αέρας που έβγαινε από το διάτρητο πώμα τις έκανε να νιώθουν άνετα και ζεστά.

Το παρόν σκαλντίνο βρέθηκε στην αγρέπαυλη της οικογένειας Φορέστη, στο Σαμόλι έξω από το Ληξούρι. Η οικογένεια Φορέστη κατάγεται από την οικογένεια Χωραφά, από τη γυναικεία γραμμή, την κοντέσσα Αγγέλικα Αννίνου το γένος Χωραφά. Το ιστορικό σπίτι στο Σαμόλι, αγρέπαυλη του δεκάτου εβδόμου αιώνα (1672), με στοιχεία επτανησιακού Μπαρόκ, ανήκε αρχικά στην οικογένεια του Γεωργίου Χωραφά (1692-1775), ο οποίος σταδιοδρόμησε στο Βασίλειο των δύο Σικελιών και έφθασε να γίνει Αντιβασιλέας (1772-1775). Το σπίτι κατέρρευσε από τους σεισμούς του 2014.

Πηγή: 1. Αρχείο Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου. 2. Περισσότερα βλ. Κωνσταντίνος Νίκας, «Οι Επτανήσιοι στη Νάπολη κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα: Ο Κεφαλονίτης Γεώργιος Χωραφάς», στα Πρακτικά του Ε΄ Πανιονίου Συνεδρίου (Αργοστόλι-Ληξούρι, 17-21 Μαΐου 1986), τόμος 4, Αργοστόλι 1991, σσ. 299-339.

Εικ. 3

2. Σκανταλέττο, αρχές 19^{ου} αιώνα, χαλκός, 20 εκ. χωρίς τη μακριά λαβή, δωρεά Ζήσιμου Σακβινάτσου , Α.Μ. 324.1970(Εικ. 3).

Το σκανταλέττο αποτελείται από ένα μικρό δοχείο, του οποίου το ιδιαίζον σχήμα κατάγεται από τον «λημνίσκο»(αρχαία ελληνική λέξη για να δηλωθεί η κορδέλλα, ο φιόγκος) όπως λένε οι μαθηματικοί¹. Συγκεκριμένα, έχει το σχήμα μισού φιόγκου! Έχει διάτρητο πώμα, όπως το παρόν, και φέρει μια μακριά λαβή. Σ' αυτό τοποθετούσαν επίσης χόβολη και το χρησιμοποιούσαν για να ζεσταίνουν το κρεββάτι αλλά και ως λιβανιστήρι. Ήταν ένα οικιακό σκεύος που δεν έλειπε από κανένα σπίτι, με τη διαφορά ότι στα χωριατόσπιτα ήταν απλούστερο και όχι σπάνια χωρίς πώμα.

Το σκανταλέττο που παρουσιάζουμε εδώ είναι έργο τοπικού εργαστηρίου και ανήκε στην οικογένεια Σακβινάτσου στο Ληξούρι.

Πηγή: Αρχείο Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου.

¹ Ευχαριστώ την ομότιμη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών, Λεώνη Ευαγγελάτου-Δάλλα, που μου υπέδειξε τον «λημνίσκο», για να περιγράψω το αντικείμενο.

Η Έφορος
Δώρα Μαρκάτου
Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Διόρθωση: Στο έκθεμα του μήνα Οκτωβρίου 2021, εκ παραδρομής δημοσιεύθηκε λάθος φωτογραφία για τον Ισπανό στρατιώτη του δεκάτου έκτου αιώνα. Ορθή είναι η παρούσα. Ζητούμε συγγνώμη για την αβλεψία.

